

איש לרעהו

לקט אפרות
חז"ל, רעיונות,
עובדות והנהגות
פגדולי ישראל,
על מדות טובות
שכביאות לאהבת
הזולת, הנלפדות
מפרשת השבוע

ליקוט ועריכה: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס
בלי רשות בכתב

מכון אהבת אמת - המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת ע"ש ר' צבי יהודה דומוביץ ז"ל
רח' אבן עזרא 2 ירושלים 92424 טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812

שבת קודש יט טבת תשע"ב: הדלקת נרות - ירושלים 4:20 תל-אביב 4:34 חיפה 4:24 מוצאי שבת - ירושלים 5:36 תל-אביב 5:37 חיפה 5:35 ר"ת 13:13

פרשת שמות

מסירות לחסד

"לא נשאר זקנה ובתה בין רוצחים"...

עם סיום מלחמת העולם הראשונה, נסע הגאון רבי ברוך בער לייבוביץ זצ"ל (ראש ישיבת קמניץ) ברכבת מקרמנצ'וג לפולין. הדרכים היו אז משובשות בגייסות. באחת התחנות רצו אשה זקנה ובתה לעלות לקרון הרכבת, ואולם החיילים לא נתנו להם להכנס והם נאלצו להשאר בתחנה.

בראות רבי ברוך בער את האשה ובתה בתחנה, החליט לא לנסוע הלאה "לא נשאר בשום אופן זקנה ובתה בין רוצחים" - פסק. ומיד יצא עם כל משפחתו מהרכבת ונשאר בתחנה עד אשר הגיעה רכבת אחרת, לתוכה נכנסו הזקנה ובתה, והוא ובני משפחתו.

הקדמת חידושי הגרב"ד

מעלה לאדם המוסר עצמו להצלת הזולת ולמען עשיית חסד עמו !

נלמד מהפסוק: "ותיראן המילדות את האלוקים ולא עשו כאשר דיבר אלדן מלך מצרים ותחין את הילדים" (פרק א"ח)

ואמרו חז"ל (סוטה יא:): "לא דיין שלא המיתו אותם אלא אף סייעו להחיותם. היו מספקות להם מים ומזון". ומובא במדרש: "וכי מאחר שלא עשו כאשר דיבר אליהן אין אנו יודעים שקיימו את הילדים, למה הוצרך הכתוב לומר ותחין את הילדים? יש קילוס בתוך קילוס, לא דיין שלא קיימו את דבריו אלא עוד הוסיפו לעשות עמהם טובות. יש מהן שהיו עניות, והולכות המילדות ומגבות מים ומזון מבתיהן של עשירות ובאות ונותנות לעניות, והן מחיות את בניהן. הוא שכתב "ותחין את הילדים". (מד"ר - שמות א"טו).

דרגות שונות ישנן בעשיית חסד עם הזולת. יש עושה חסד שכל מטרתו לקבל טובות הנאה בתמורה למעשהו. יש העושה חסד משום שלא נעים לו להשיב ריקם את המבקש. טוב מאלו, מי שעושה חסד מתוך דחף פנימי של מדת הרחמים המתעוררת בקרבו למראה מצוקתו של הזולת. אמנם בסופו של דבר, התוצאה שוה בכלן - הטבה לזולת.

אך מכל מקום ישנה עשיית חסד במדריגה גבוהה מאלו, והיא הנעלית והרצויה, כאשר אין החסד נעשה מחמת שיקולים ומניעים אישיים, כאלו ואחרים. אלא רק מפני שכך ציוה ה'.

זו היתה מעלתם של המילדות, שפרה ופועה. על כך מעידה לנו התורה בפסוק "ותראן המילדות את האלוקים" - כי לא מניעים אישיים של רגש רחמים וכדומה, הם שהנחו אותן להציל את הילדים, כי אם רק יראת ה' וציוויו.

במכתב חיזוק לאדם שמסר נפשו כדי להציל את הזולת, כתב הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל בין היתר את הדברים הבאים (הובא בספר דרכי החיים):

"וכאשר מעלת כבודו שליט"א זכה להציל נפש מישראל, הרי וודאי מצוותו וזכותו גדולה מאד, ובפרט כאשר עשה מצותו שלימה, מצוה לשם מצוה ללא קבלת שכר ותמורה. והנני ברכה כי זכות המצוה תעמוד לו להתברך משמיה באורך ימים ושנות חיים טובים ושמחים, ולא יארע לו שום נזק והפסד, ויזכה למילוי משאלות לבו לטובה ולברכה".

מסירות מעל לדרך הטבע...

בחור כבן ארבע עשרה סבל מבעיות נפשיות, ובעת משבר היה נכנס לביתו של רבינו הגרא"מ שך זצ"ל כדי לקבל ממנו חיזוק ועידוד...

פעם הגיע לבית, והיה אז הרב שך בחולשה גדולה. בכל זאת קיבל את פני הבחור בחביבות עצומה וישב לשוחח עמו שעה ארוכה כדי לעודדו.

כאשר יצא, הביע אחד התלמידים את פליאתו: עד כמה מחוייב ראש הישיבה בזה? הרי גם אם לא היה ראש ישיבה גדולה הטורח בהכנת השיעורים ובצרכי הרבים, אבל שיהודי זקן ותשוש יתנהג בכזו אורך רוח ומסירות עם בחור בן ארבע עשרה?

השיב לו הגרא"מ שך: "הרי יודע אתה שיש לבחור בעיה קשה. הוא היה כאן לפני שבועיים ולפני חודש. ויבוא בעוד שבועיים ובעוד חודש. בידי לעודדו ולהרגיעו, אבל איני רואה דרך לרפאו. רק בדרך נס אפשר הדבר... ואיך אפשר לחולל נס? כאשר רואה הקב"ה שיהודי עושה מעל לדרך הטבע, עוזר גם הוא מעל לדרך הטבע..."

קנין תורה

עלון "איש לרעהו" פרשת שמות מוקדש לעילוי נשמת

ר' ישעי'הו ראובן בן ר' פנחם יעקב ז"ל

גלב"ע ביום י"ח טבת

"איך עושים כך לבחור!?"

כאשר למד הגאון **רבי שלמה שמשון קרליץ** זצ"ל בישיבת מיר, חזר פעם מהישיבה בשעת לילה מאוחרת לאכסנייתו בלוויית מספר בחורים. עלטה כבידה שררה ברחוב. לפתע שמעו הבחורים קול ריצה מאחוריהם. מרוב פחד שמא שודדים הם וכיו"ב, החלו לנוס על נפשם. אך ככל שהגבירו ריצתם כך גברה הריצה בעקבותיהם...

כאשר הגיעו התלמידים לאכסניה קרובה, נכנסו פנימה וסגרו את הדלת. אך תוך דקות נשמעו נקישות עזות. בפתח ניצבו שוטרים מתחנת המשטרה המקומית והוכרחו התלמידים לפתוח את הדלת.

"יש לכם נס" - אמרו השוטרים - "צעקנו לעברכם ולא השבתם ואף ברחתם. כמעט ירינו ברובים לכיוונכם"... תוך כדי דיבורם, דרשו השוטרים לראות "תעודות זהויות" של התלמידים, ואולם לתלמיד שלמה שמשון לא היה אצלו תעודה כי לא התגורר באכסניה זו. השוטרים לא ויתרו ודרשו ממנו ללכת עמם לחדרו ולהראות תעודתו. ומשראו, פטרוהו לשלום.

למחרת נודע למשגיח הגה"צ **רבי ירוחם לייבוניץ** זצ"ל את אשר אירע. עמד רבי ירוחם כרגיל על דוכנו כדי לומר את שיחתו המוסרית, אך הפעם החל, לתדהמת הכל, בדברים חריפים ונוקבים:

"**אומר** לכם את האמת שעקב המקרה החמור שאירע אתמול, שקלתי בדעתי לסגור את הישיבה! וכבר שוחחתי על כך עם רבני הישיבה"... הבחורים הביטו המומים זה על זה: על מה ולמה יצא הקצף?!"

המשיך המשגיח ופירש דבריו: "איך יתכן שבחורים הניחו לחברם ללכת לבדו מלווה בשוטרים ולא יצטרפו עמו?! הלא מלבד הסכנה שיש בדבר, יש גם לחוש את רגשות הפחד והבהלה התוקפים את החבר במצב סכנה. איך עושים כך לבחור?! הרי כל התורה שלומדים לא שוה מאומה כשאין מדות טובות!..."

עמודי שש

להרגיש ללבו של הזולת...

יש בנותן טעם להציג בפני הקוראים מעשה נאה שסופר לאחרונה: אחד מראשי ישיבת מיר (**הגר"י אזרחי שליט"א**) הוזמן לסדר קידושין אצל אחד מתלמידיו בירושלים. הוא סיכם עם החתן שיבוא בשעה פלונית. והנה לאחר מספר ימים ניגש תלמיד אחר לראש הישיבה וביקש ממנו אותה בקשה, שיסדר אצלו קידושין. אך דא עקא: נתברר שנישואי שניהם באותו יום אך חופת התלמיד השני נערכת בבני ברק.

ראש הישיבה הסביר לתלמיד השני כי הוא כבר התחייב לחתן מירושלים, וכמובן אינו יכול להיות באותה שעה בשני מקומות רחוקים זה מזה. למראה אכזבתו הגדולה של התלמיד, הציע לו ראש הישיבה שבאם יקדים בשעה את זמן החופה ויתן לו מונית להחזירו לירושלים, אזי הדבר בא בחשבון.

ואכן כך הוה. ראש הישיבה הגיע בשעה היעודה, למקום החופה בבני ברק. אך כאן אירע דבר לא נעים: הכל ממתנינים לכלה אך זו בוששה לבוא... התלמיד שהתלוה לראש הישיבה הזכיר לו שהתחייב לחתן מירושלים ובלית ברירה צריכים לחזור... אך משום-מה סירב ראש הישיבה לחזור והתעקש להמתין עד לבוא הכלה. בסופו של דבר נתברר שגם בירושלים אירע עיכוב בלתי צפוי והגר"י אזרחי הספיק לסדר קידושין בשני המקומות לשביעות רצונם של שני התלמידים.

אך בכל זאת התפלאלו התלמידים לפשר הנהגתו התמוהה של ראש הישיבה: הלא מדינא לא היה כל עילא להשאר אצל התלמיד השני בשעה שנתחייב לראשון?

אז נימק הגר"י אזרחי את פשר הנהגתו במשפט הבא: "תארו לעצמכם שהייתי עוזב את המקום וחוזר מיד לירושלים לאכזבתו של התלמיד. באיזה "רגש" של "אהבה ואחוה שלום ורעות" היה החתן מקבל את פני כלתו בחדר יחוד, לאחר ש"באשמתי"... הפסיד את רבו בחופתו. כזו סטואציה לא יכלתי להרשות לעצמי שתקרה בשום פנים ואופן!"

מפי השמועה

להרגיש ולהשתתף בצערו של חברו או בשמחתו ולשאת בעול עמו ! נלמד מהפסוק: "ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם" (פרק ב-יא)

וכתב רש"י: נתן עיניו ולבו להיות מיצר עליהם". הנה כי כן, משה רבינו לא הסתפק בעצם הידיעה על סבלותם של בני ישראל וההשתתפות מרחוק בצערם אלא "נתן עיניו ולבו". כלומר: יצא מארמונו המפואר והשליט של פרעה, כדי לראות בעיניו ולחוש בגופו את סבלות אחיו המעונים, ולסייע להם בפועל כאילו היה אחד מהם.

עם ישראל כגוף אחד וכל יהודי כאבר מהגוף

כתב בעל החתם סופר (בשו"ת חת"ס אור"ח סימן קס), כי על אף שהדרך להעמיד מליץ ("מתווך") בין מלך בשר ודם להדיוט [כשאין ההדיוט חשוב ומקורב למלך]. אך אצל עם ישראל כלפי מלך מלכי המלכים, אין זו הדרך. הם אינם צריכים מליץ לפני אוהבם ית"ש. והוא מקבל "בסבר פנים יפות" אפילו בלשון עלגים וגימגום, והנדרש למליץ אינו אלא מקטני אמנה!

אכן, מוסיף החת"ס, מה שנהוג ללכת אצל חכם שיתפלל בעד החולה [וכמ"ש חז"ל מי שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם], אין זה בתור "מליץ" בעלמא, אלא נחשב החכם כבעל הענין עצמו, שהרי כל ישראל שותפים וגוף אחד ונפש אחת, וכשאחד מצטער גם חברו מרגיש ומצטער עמו, ולכן "המתפלל על חברו צריך שיחלה עצמו עליו" (ברכות יב:). נמצא כאילו כל אחד מהם אבר מגוף אחד. וממילא כל אחד הוא בעל ענין עצמו.

עם זאת, עדיף שיכנס ה"ראש" שהוא ה"תלמיד חכם", מאשר יכנס המצטער שמדת הדין מתוחה עליו, שהוא בבחינת "רגל". על כל פנים, שניהם נחשבים בעלי הדבר ואין אחד מהם "כמליץ" בעד חברו.

מענה, לאור דברי החתם סופר, נקבל מושג כלשהו כיצד להרגיש משה רבינו שהוא ה"ראש" לעם ישראל, את חובתו להקריב עצמו למען עמו.

שמחתו או צערו של האדם - לפי מצבו של הזולת

מדת "נושא בעול עם חברו" דורשת מן האדם להתעלות מאנוכיותו ולחוש בצערו של הזולת או בשמחתו. בכך נוכל להבין יפה את אמרתו של רבי זירא (בגמרא מגילה כח.) כשנשאל: "במה הארכת ימים?" והשיב בין היתר: "ולא ששתי בתקלת חברי".

ולכאורה תמוה: מה מעלה מיוחדת יש בזה לאדם גדול כמו רבי זירא שלא שמח בתקלת חברו, הרי דבר פשוט הוא לכל בר בי רב שאין לשמוח בתקלת חברו?!

אלא כך ביאורים של דברים: "לא ששתי בתקלת חברי" שכאשר חברי היה נכשל, שוב לא יכלתי לשמוח בשמחתי האישית, שכן חשתי אז בצערו של חברי על כשלונו. וזוהי אכן מעלה נשגבה.

כיוצא בזה, אומרים בשם **כ"ק אדמו"ר מבאבוב זצ"ל** (**בעל קדושת ציון**) לבאר את אמרת חז"ל (ברכות ו:). כיון שנצטרך אדם לבריות, פניו משתנות ככרום, שנאמר "כרום זלות לבני אדם". ולכאורה: היה מדוייק יותר לומר כיון ש"צריך" אדם לבריות?!

אלא כך פירושים של דברים: "כיון שנצטרך אדם לבריות" כלומר: שהבריות נצרכים לו לתנות בפניו את צרותיהם ולהשיח בפניו את דאגותיהם, או להביע בפניו את שמחתם, הרי עליו לחוש ממש את מצבם לטוב או למוטב, על כן "פניו משתנות ככרום" בהתאם למצב הזולת: פעם פניו מביעות שמחה עם שמחתו של הזולת, ופעם צער עמוק מתוך שחש בצערו של הזולת.

מצות תוכחה

תוכחה ברוח טובה...

פעם נסע הגאון מליסא - **רבי יעקב לוברבוים** זצ"ל למקום כלשהו, ובדרך התאכסן באכסניה של יהודי. הדבר היה בימות החורף והקור היה עז. והנה נכנס לאכסניה השוחט שבא מן העיר הסמוכה, כדי לשחוט אצל הפונדקאי. מכיון שהיה קר לשוחט, ביקש הפונדקאי לתת לו כוס חלב חם לשתות. אך השוחט לא אבה בכוס חלב. הוא ביקש כוס י"ש. אחרי ששתה כוס אחת ביקש עוד אחת וכך לגם כמה כוסות.

לאחר ששתה לשכרה כמה וכמה כוסות, הכין עצמו לשחיטת הבהמה. הוא לקח את הסכין והתקרב אל הבהמה לשוחטה. רבי יעקב שראה את כל מעשיו של השוחט, קרא אליו בקול: "עמוד! כי לשיכור אסור לשחוט!"

השוחט שלא הכיר את רבי יעקב כעס על תוכחתו ועל התערבותו במעשיו. אך רבי יעקב הרגיעו והוסיף להוכיחו בנועם ובדברי חידוד. וכך אמר לו בין היתר:

הלא מוצאים אנו ב"חד גדיא" שבהגדה של פסח: "ואתא מלאך המות ושחט לשוחט דשחט לתורא" ונשאלת השאלה: מדוע מלאך המות הרג לשוחט? מה חטא השוחט ששחט לתורא, הלא סוף בהמה לשחיטה? אלא - הפטיר רבי יעקב: חטאו של השוחט הוא בכך ששחט לאחר ארבע כוסות..."

תוך כדי כך נודע לאותו שוחט שהדובר אליו הוא הגאון מליסא. חרד מאד לקראתו וביקש מחילתו על דברי העזות שהשמיע בפניו, וקיבל על עצמו להיות מכאן ואילך נזהר במעשיו.

מגדולי התורה והחסידות

תוכחה בעקיפין...

סיפר הגר"י זילברשטיין שליט"א: מעשה ברבה של אחת העיירות בפולין שעלה על הבימה באחד מימי חול המועד ואמר לפני צאן מרעיתו שהוא מתבייש להתפלל עם גנבים... התפלאו בני הקהילה מאד למשמע הדברים "וכי אנו גנבים!?! - שאלו.

הסביר להם הרב את כוונתו: אנחנו הרי מצויים בימי חול המועד, בהם אסור להתגלח, ומכיון שראיתי את פניכם מגולחות, דנתי אתכם לכף זכות ואמרתי לעצמי, אולי יצאתם זה עתה מבית האסורים, ולכן מותר לכם להתגלח...

ואולם מיד לאחר מכן חזרתי ושאלתי את עצמי: מה לכם ולבית האסורים?

והתרוץ שעלה במוחי הוא שצריך לומר שהואשמתם בגניבה, ולכן מתבייש אני להתפלל עמכם...

מפי השמועה

תוכחה שבשתיקה..

כשהלך פעם **המהר"ם מלובלין** זצ"ל בשבת מבית הכנסת לביתו, שם לבו כי יהודי מאנשי העיר פתח את חנותו בשבת. תלמידו של רבי מאיר שהתלווה אליו בדרכו ניסה להניא את רבו מלהכנס ולהוכיח את בעל החנות, שכן אדם זה היה ידוע כאלים ובריון שעלול לפגוע בכל מי שינסה להתערב במעשיו.

אך המהר"ם מלובלין לא שת ליבו לאזהרת תלמידו. הוא נכנס לחנות ולא אמר מלה אלא פשוט התיישב והחל ללמוד בקול ובעל פה את משניות שבת...

לא עברה שעה קלה וכבר צבאו המונים על יד החנות לחזות במראה הלא שיגרתי שנגלה לעיניהם: רב העיר מצא לו מקום מתאים ללמוד משניות שבת... כמובן בעל החנות נאלץ בבושת פנים לסגור את חנותו על אתר.

אור המאיר

מצוה להוכיח את הזולת [בדרכי נועם] על כל עוול, ולתקן כל דבר הנעשה שלא כהוגן !

נלמד מהפסוק: "והנה שני אנשים עברים ניצים ויאמר לרשע למה תכה רעך" (פרק ב"ג)

לומדים אנו מכאן - **כותב** החתם סופר - **מדתו** של משה רבינו שלא יכל להביט ולראות עוול ולכן הוכיח את הרשע ואמר לו "למה תכה רעך". ולא רק עוול הנעשה בישראל לא יכל לסבול, אלא אף את בנות יתרו הציל מיד הרועים שגירשו.

נאמר במשלי (טז-א): "לאדם מערכי לב ומה' מענה לשון". מפרש בספר אהבת ציון (דרוש א): הרי קיימא לן שאם ידוע שלא יקבל תוכחתו מוטב של יוכיחו ד"מוטב שיהיו שוגגין ולא מזידין". ואולם לא תמיד יודע המוכיח אם יקבלו תוכחתו, אבל הקב"ה יודע.

מעתה, אם גלוי וידוע לפני ה' שהציבור תאבים לשמוע דברי תוכחתו, אזי משפיע עליו הקב"ה שפע אלוקי ונותן לו לשון לימודים וכח השפעה בדיבורו כדי שיכנסו בלבבות השומעים ויעשו פירות. שכן חפץ הקב"ה בתשובת הרשעים.

ואולם כאשר גלוי לפני הקב"ה שאין רוצים לשמוע התוכחה, אף שהמוכיח חייב לעשות את שלו, מכל מקום די במה שיש בטבעו של המוכיח כדי להוכיח אבל למה יסייע הקב"ה למוכיח להטעים לשונו וממילא ע"י כן להגדיל העונש לרשעים שאינם שומעים ומקבלים תוכחתו, אף שמרבה עליהם תוכחה בנועם לשונו. ואדרבה, אם המוכיח עילג בשפתו ומגמגם בלשונו, וממילא ממעט בתוכחה, ראוי שלא לקבל ממנו, ואז אין כל כך עונש לרשע שלא קיבל התוכחה כי החסרון הוא במוכיח.

זהו ביאור הפסוק "לאדם מערכי לב", כלומר: כאשר יש לאדם "מערכי לב" שמכין לבו לשמוע ולקבל דברי המוכיח, אר-אז, "מה' מענה לשון" - נותן השי"ת למוכיח "מענה לשון", מטעים ומנעים לשונו שיהיה בה כדי להשפיע.

בזוהר הק' מובא, שכאשר בא אדם להוכיח את חברו, ילמד דרך התוכחה מהקב"ה, כי בתחילה מביא הקב"ה על החוטא יסורים בצניעה בגופו, שאין אדם יודע מלבדו. אם חוזר בתשובה מוטב, ואם לא, מביא לו הפסד ממון או בנים רח"ל ובוה יודעים כל הבריות ואומרים: בודאי פלוני חטא ולכך יסורים באים עליו.

כך צריך אדם לנהוג כשבא להוכיח את חברו, שבתחילה יוכיחנו בסתר, ולא ילבין פניו בפני הבריות. אם שמע מוטב ואם לאו יוכיחנו בפני קרוביו וידידיו. אם שמע מוטב ואם לאו יוכיחנו אף ברבים. הוא שנאמר בפסוק "הוכח תוכיח את עמיתך", כלומר: בתחילה "הוכח" - יוכיחנו בצניעה, ואח"כ תוכיח - בין ידידיו. ובשלישית: "את עמיתך" - לפני הבריות.

בין איש לרעהו

ומי כעמך ישראל

סיפורים בני זמננו

"קיצור שולחן ערוך" ארוך

מדרשת "----" בני ברק.

שתי בעלות התשובה סיימו עוד ערב גדוש בלימודי יהדות ותכנים רוחניים. הן לא מתגוררות בבני ברק, אלא בערים הסמוכות של גוש דן. בני ברק משמשת עבורן 'מגדלור' - כמו לרבים מתושבי "מדינת תל אביב".

בדרך לרכב החונה - שוחחו על "תפילה". מדבריה של ע. הבינה חברתה ש. כי אינה נוהגת לכסות את עיניה באמירת "שמע ישראל".

לא שהיא מתנגדת לכך - פשוט אינה יודעת שכך יש לנהוג!...

באוזני חרדי מבטן ומלידה זה נשמע קצת מוזר. הפעולה הזו של הנחת היד על העיניים נעשית אינסטינקטיבית ברגע שהמילים הקדושות "שמע ישראל" עולות על השפתיים. אם תסתכלו על ילדים בקדושת מוסף של שבת קודש, תבחינו כיצד חלקם טועים ומכסים את העיניים ברגע שמגיעים ל"שמע ישראל"... עד כדי כך זה מושרש.

אך אצל מי שלא גדל על זה, גם הפשוט ביותר הינו מופשט.

ש. התקרבה ליהדות קצת לפני ע. ובעקבות ה"חור בהשכלה" שגילתה אצלה סיפרה לה שאת רוב ההלכות המעשיות למדה בשעתו מה'קיצור שולחן ערוך' - אותו ספר קטן שמאז חובר לפני 152 שנה באונגוואר, חזר ונדפס במהדורות חדשות שוב ושוב.

את הספר הועיד המחבר (כלשונו בהקדמה) א) לאנשי עסקים (ב) לאנשים עסוקים (ג) לחינוך נערים. את בעלי התשובה - שיפרצו בתנועה המונית 100 שנה מאוחר יותר - כמובן לא הזכיר!...

ע. שמעה על הספר שלא הכירה, וביקשה מש. אם באפשרותה לנסוע כעת לחנות ספרים ברחוב חזון איש על מנת לרכוש אותו.

"נעשה זאת במהלך השבוע כאשר ניפגש שוב במדרשה" התחננה ש. על נפשה. השיחה ביניהם התנהלה בתום יום עבודה ארוך - שהמשיך בשעות לימוד במדרשה - ואשר עתיד להסתיים בנסיעה לתל אביב לכיוון ביתה של ע. ומשם לגבעתיים לביתה של ש. עצמה!...

ומה גם, שבשעה מאוחרת זו, 10 בלילה, חנות הספרים לבטח סגורה ומסוגרת!

* * *

רחוב השומר, על הצפיפות שמאפיינת אותו, מעולם לא שימש כאוטוסטרדה. אך בכל זאת הרכב הלך והתקדם לכיוון היציאה מבני ברק.

ברמזור נצמדה הדמות.

הייתה זו אישה מבוגרת, שניגשה בצעדים כבדים ועייפים, נצמדה לרכב וביקשה / התחננה להסיע אותה לבני ברק... סיפרה שהגיעה כעת ממרחק, ואין לה כוח לחכות לקו פנימי.

נו, הנסיבות לא אפשרו לחמוק מהמצווה...

* * *

חוזרים לתוככי בני ברק. נוסעים נוסעים ולבסוף עוצרים מתחת ביתה של המבוגרת. תנחשו היכן היא מתגוררת? בדיוק קומה אחת מעל חנות הספרים אליו ביקשה ע. להגיע עוד הערב!...

ומדהים - החנות עדיין פתוחה! למרות השעה המאוחרת.

המבוגרת עזבה את הרכב, הודתה על החסד המיוחד, ושירכה רגליה לכיוון ביתה. בעוד ע. עוקפת אותה וממהרת לחפש את ה'קיצור שולחן ערוך' בין המדפים. הייתה זו הקנייה האחרונה באותו ערב. מיד כשסיימה נעל בעל החנות את המקום.

רגע לפני כן עוד הספיקה לשאול אם החנות פתוחה בכל ערב עד השעה הזו, והמוכר השיב: "לא! רק היום התעכבתי משום מה". המוכר עצמו לא ידע מדוע התעכב - "משום מה", נימק - אך אנחנו כבר יודעים!...

* * *

מה שהתרחש כאן בסיפור זה שפעולה אחת של חסד - הסעת האישה המבוגרת לביתה - גררה עמה פעולה נוספת של חסד - רכישת הקיצור שולחן ערוך. בסיפור הזה מבחינים היטב ב"השגחה פרטית" המחברת בין שני המקרים.

אמנם; אם נתבונן נגלה שהקוד הזה שמעשה אחד גורר מעשה שני, מאפיין את כל המעשים הטובים שלנו באופן מפליא:

עומד על נקודה זו הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל שמסביר כיצד כל פעולה שאדם עושה נובעת מתוך דחף פנימי שגורם לו לעשות את הפעולה. והנה לאחר שעשה האדם את הפעולה מתחזק אותו דחף פנימי ומכוון אותו לשוב ולעשות את אותה פעולה! וכיצד התחזק הדחף? מכח הפעולה הראשונה שנעשתה!

מדובר ב"הזנה הדדית" ובגלגל שלעולם לא נגמר: הדחף גורם לפעולה הראשונה, הפעולה הראשונה מחזקת את הדחף שבעקבות כך דוחף לבצע פעולה שניה... הפעולה השנייה שוב מחזקת את הדחף שבעקבות כך דוחף לבצע פעולה שלישית!...

בסיפור שלנו נראה הקשר שבין שתי פעולות החסד "טכני", כי בדיוק מתחת לביתה של המבוגרת שכנה חנות הספרים המבוקשת!... אך האמת היא הרבה יותר עמוקה: פעולת ההטבה הראשונה יצרה דחף פנימי לבצע פעולת הטבה שנייה.

הווה אומר שמה שמוטל עלינו זה בעיקר: להתחיל!

כאשר אדם עושה טובה לזולת, לא צמחה כאן רק פעולת חסד מוגבלת. אלא צמח כאן שינוי לטובה בנפשו של המטיב, הדחף שלו לגמול חסד התחזק בעקבות אותה פעולת חסד - וזה ידחוף אותו להמשיך ולגמול עוד ועוד חסדים!

הוא אשר אמרנו, עלינו מוטל: להתחיל!...